

Επιστημονική Επιτροπή/Scientific Committee

Π. Αδάμ-Βελένη, Διευθύντρια ΑΜΘ
Γ. Βελένης, Ομ. καθηγητής Αρχαιολογίας, ΑΠΘ
Στ. Δρούγου, Καθηγήτρια Αρχαιολογίας
Α. Karivieri, Πρόεδρος της IILA, Ass. Professor of Archaeology,
Univ. of Stockholm
Δ. Μακροπούλου, Διευθύντρια 9ης ΕΒΑ
Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου, Διευθύντρια ΑΙΜΘΣ
Ι. Μότσιανος, Αρχαιολόγος ΜΒΠ
Δ. Μπακιριτζή, Επίτιμη Διευθύντρια ΑΙΜΘΣ
Σ. Χούλια-Καπελώνη, Διευθύντρια ΜΒΠ

Οργανωτική Επιτροπή/Organizing Committee

Σ. Δρούγου
Β. Μισαηλίδου-Δεσποτίδου
Ι. Μότσιανος
Α. Αντωνάρας
Α. Karivieri
Σ. Χούλια-Καπελώνη
Κ. Garnett

Συνεργαζόμενοι φορείς/ With the Cooperation of

9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας- Θράκης

Σχεδιασμός εντύπων

Ελένη Στούμπου-Κατσαμούρη, Αρχαιολόγος ΑΙΜΘΣ

Με την υποστήριξη της /With the Support of Μαλλιάρη Πατάεια ΑΕ

MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE OF MACEDONIAN
AND THRACIAN STUDIES
MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE

INTERNATIONAL LYCHNOLOGICAL ASSOCIATION (IILA)

4th INTERNATIONAL IILA ROUND-TABLE

LIGHTING IN BYZANTIUM

THESSALONIKI, 11-14 OCTOBER 2011

AMPHITHEATER OF MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE

PROGRAM

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΛΥΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

4η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΛΥΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 11-14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2011

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΡΙΤΗ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ/TUESDAY 11 OCTOBER

9.00-10.00 ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ / REGISTRATION
10.00-10.30 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ / WELCOME ADDRESSES

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ / MORNING SESSION

- Πρόεδροι/Chairs** Στέλλα Δρούγου, Arja Karivieri
- 10.30-11.00** Δωρίνα Μουλλού, Lighting with Combustion-based Light Sources. Some Thoughts on a Better Understanding of Illumination in the Past
- 11.00-11.30** Laurent Chrzanowski, The Current State of Knowledge about Late Antique, Byzantine and Early Islamic Lamp Types in Egypt and the Near East
- 11.30-12.00** ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ / BREAK

- Πρόεδροι/Chairs** Γεώργιος Βελένης, Chris Lightfoot
- 12.00-12.30** Karen Garnett, Bottoms Up! Lamp Bases and Handles from Corinth's Fountain of the Lamps
- 12.30-13.00** Λαμπρινή Κουτουσάκη, Lamps from Argos: Some lamps from the late 5th to 7th c. A. D.
- 13.00-13.30** Arja Karivieri, Athenian Lamps in the Early Byzantine period—Export, import and Imitation

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ / AFTERNOON SESSION

- Πρόεδροι/Chairs** Renate Rosenthal-Heginbottom, Ιωάννης Μότσανος
- 17.00-17.30** Σοφία Ακριβοπούλου, Παρασκευή Λεβεντέλη, Περικλής Σλαμπέας, Pottery Lamps from the Excavation at 45, Basileus Heracleiou Str., in Thessaloniki
- 17.30-18.00** Σταυρούλα Τζεβρένη, Τα λυχνάρια από την τάφρο των δυτικών τειχών της Θεσσαλονίκης
- 18.00-18.30** Γεώργιος Βελένης, Σταύρος Ζαχαριάδης, Σκέψεις για την τυπολογία, τη λειτουργία και τους τρόπους χρήσης των πλήθων λυχναρίων της ύστερης αρχαιότητας και των βυζαντινών χρόνων με αφορμή τα ευρήματα από την αρχαία αγορά της Θεσσαλονίκης
- 18.30-19.00** Ευαγγελία Αγγελικού, Μαρία Χειμωνοπούλου, Αντικείμενα φωτισμού από το επισκοπικό συγκρότημα στις Λουλουδιές Πιερίας
- 19.00-19.30** Αναστασία Γ. Γιαγκάκη, Παρατηρήσεις στα τροχίλατα λυχνάρια: μια πρωτοβυζαντινή «κοινή»;

Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 11-14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2011

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2011 / WEDNESDAY 12 OCTOBER 2011

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ / MORNING SESSION

- Πρόεδροι/Chairs** Αναστάσιος Αντωνάρας, Silvio Fioriello
- 9.00-9.30** Jerzy Holubiec, Byzantine and Continental Europe Lighting Devices. Some Remarks
- 9.30-10.00** Renate Rosenthal-Heginbottom, Aspects of Typology, Chronology and Iconography in the Regional Lamp Production in the Area of Present-day Israel (4th - 7th Centuries CE)
- 10.00-10.30** Maika Hershkovitz, The Menorah on Oil Lamps in the Roman and Byzantine Periods
- 10.30-11.00** Αναστασία Λουδάρου, Συναγωγικά και οικιακά σκεύη φωτισμού στην Εβραϊκή Τέχνη και Παράδοση: Οι οκτώ-φωτες ή εννεάφωτες λυχνίες (Χανουκιά) από τη Συλλογή του Εβραϊκού Μουσείου της Ελλάδος

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ / BREAK

- Πρόεδροι/Chairs** Βασιλική Μισσηλίδου, Δωρίνα Μουλλού
- 11.30-12.00** Chris Lightfoot, Lighting Devices found at Byzantine Amorium (Turkey)
- 12.30-13.00** Πασκάλης Ανδροούδης, Βυζαντινά ορειχάλκινα μανουάλια του 11ου-13ου αι.: μορφές και διάκοσμός τους
- 13.00-13.30** Ιωακείμ Παπαγγέλος, Οι λάμπες του τέμπλου
- 13.30-14.00** Μάρα Βερούκου, Προβλήματα μεθοδολογίας στη χρονολόγηση των βυζαντινών πολυκάνδηλων
- 17.00 - 20.00** Επίσκεψη στην Έκθεση «Μια ιστορία από φως στο φως» Vernissage of the exhibition "Light on light: an illuminating story"

ΠΕΜΠΤΗ 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2011 / THURSDAY 13 OCTOBER 2011

9.30 - 11.30 Workshop for Early Christian Lamps of Thessaloniki, Museum of Byzantine Culture

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ / BREAK

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ / MORNING SESSION

- 12.00-12.30** Μαρίνα Τσιτάπαλη, Πασκάλης Ανδροούδης, Δύο άγνωστα μαρμάρινα μανουάλια από το βυζαντινό Ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου στην Αιανή του Ν.Κοζάνης
- 12.30-13.00** Πέλλη Μάστορα, Ο εικονικός φωτισμός των ψηφιδωτών της Ροτόντας
- 13.00-13.30** Ιωάννης Ηλιάδης, Το φως και τα φωτιστικά στις τοιχογραφίες βυζαντινών ναών
- 13.30-14.00** Yashaeva Tetyana, Ryzhov Stanislav, Bronze Lighting Devices in Churches of Byzantine Cherson

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ / AFTERNOON SESSION

- 16. 30 - 18.00** Παρουσίαση πινακίδων/ Poster session
- Δήμητρα Μπακιρτζή**, Ένα εργαστήριο κηροποιίας στην Πλάτη της Κύπρου (1950-1980)
- Μαρία Καμενίδου**, Παλαχορυσσιανικά λυχνάρια από τις θέσεις «Γεράνη» και «Σωλήνας» της χερσονήσου Κασάνδρας (Χαλκιδική)
- George Nutu**, Early Byzantine Lamps from (L)Ibida (Province of Scythia)
- Natalya Ginkut**, Late-Ninth to Early-Fifteenth Century Ceramic Lamps from the Excavations of Byzantine Cherson and Genoese Fortress of Cembalo
- Silvio Fioriello**, Late Roman and early Middle Ages lamps from Apulia (Italy): tradition and innovation
- Πρόεδροι/Chairs** Αναστασία Γ. Γιαγκάκη, Maika Hershkovitz
- 18.30-19.00** Mariela Inokva, Encore une fois à propos du «Limoges byzantin»
- 19.00-19.30** Αναστάσιος Αντωνάρας, A Three-handled, Calyx-shaped Glass Lamp from Thessaloniki and its Archaeological Context
- 19.30-20.00** Ιωάννης Μότσανος, The Role of Glass in Lighting in Byzantium. Difficulties and Preconditions for Taking Advantage of it

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2011 / FRIDAY 14 OCTOBER 2011

Εκδρομή στην Ουρανούπολη Χαλκιδικής
Excursion to Ouranoupolis, Chalkidiki